

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 31 травня 2021 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Войцехівський М. Ф., директор Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Івашньова С. В., заступниця директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Кочерга О. В., заступник директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Гончаренко А. М., т. в. о. завідувачки кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Дятленко Н. М., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка психологічних наук, доцентка;

Меленець Л. І., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Карлінська Яніна Валеріївна, заступниця директора, викладачка Циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 грудня 2020 р. / Автори та упоряд.: М. Войцехівський, С. Івашньова, О. Кочерга, А. Гончаренко, Н. Дятленко, Л. Меленець (електронне видання). Київ : ІПО КУБГ, 2020. 285 с.

До збірника ввійшли тези та статті учасників III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «**Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи**». У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами, напрямками і підходами, що поєднуються спільною основою компетентнісно орієнтованої освіти. Осмислення концептуальних основ такого підходу, внесок у розробку теорії та методик, питання усвідомлення специфіки діяльності системи освіти та суб'єктів освітнього процесу були предметом обговорення Інтернет-конференції. Позиції авторів є результатом екстраполяції, аналізу інформації та досвіду про стан розробки й впровадження компетентнісної ідеї.

Збірник адресовано науково-педагогічним, науковим працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питанням розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи на компетентнісних засадах.

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

© Інститут післядипломної освіти КУБГ, 2020

© Войцехівський М., Івашньова С., Кочерга О., Гончаренко А., Дятленко Н., Меленець Л.
(автори-упорядники), 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
1. Осмислення проблеми життєвої компетентності в першій третині XXI століття	
Гагаріна Наталія Павлівна, Скуренко Світлана Леонідівна Дослідження якості дошкільної освіти з використанням міжнародного інструменту оцінювання ECERS.....	9
Кочерга Олександр Васильович Психологічні чинники в формуванні життєвої компетентності.....	16
Мариновська Оксана Яківна Діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості ключових компетентностей учнів.....	18
Матяшук Валентина Петрівна Виклики, що стоять на шляху впровадження компетентнісних підходів в Новій Українській Школі першої третини XXI століття.....	22
Подліняєва Оксана Олександрівна Розвиток медіакомпетентності учасників освітнього процесу на прикладі соціальних мереж.....	28
Тіхонова Наталія Георгіївна, Іванова Світлана Григорівна Налагодження партнерських відносин вчителя з батьками як умова формування життєвих компетентностей молодших школярів.....	37
2. Формула НУШ: реалізація за ключовими компонентами	
Бодунова Наталія Анатоліївна Дитиноцентризм як один із базових компонентів формули НУШ.....	42
Говоруха Людмила Петрівна НУШ як платформа для розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	45
Дроботько Ірина Дмитрівна Психолого-педагогічний супровід навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу.....	47
Дудар Лілія Миколаївна Лепбук – педагогічна ідея для колективної роботи, що не закінчується після дзвінка.....	51
Кириленко Ольга Сергіївна Умови формування навичок 4К на уроках читання в НУШ.....	53
Ковальська Тетяна Григорівна Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи шляхом впровадження LEGO-технології.....	58
Колесник Лілія Вікторівна Секрети логічного міркування на уроках у початковій школі.....	61
Кондратова Вікторія Вадимівна Вплив образотворчої діяльності на емоційний стан молодшого школяра.....	64
Копійка Людмила Петрівна Розвиток дослідницьких компетентностей учнів початкової школи в умовах навчання у НУШ.....	72
Котелянець Наталка Валеріївна Формування технологічної культури учнів початкової школи.....	75

Кравченко Ірина Миколаївна <i>Соціально-емоційне та етичне навчання як платформа для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів на уроках читання в умовах НУШ.....</i>	<i>79</i>
Кравчук Лариса Володимирівна <i>Читання з розумінням як складова читацької компетентності молодшого школяра.....</i>	<i>87</i>
Лазебний-Чоловський Дмитро Миколайович <i>Сучасні методи та засоби організації уроку фізичної культури за стандартами НУШ.....</i>	<i>89</i>
Любимова-Лисиця Марина Валеріївна <i>Музично-ритмічне тіловиховання учнів початкових класів на уроці фізичної культури.....</i>	<i>92</i>
Найдьон Катерина Валеріївна <i>Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ.....</i>	<i>94</i>
Нетеса Людмила Василівна <i>Розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи.....</i>	<i>98</i>
Третяк Ольга Петрівна <i>НУШ як платформа формування моральних цінностей у молодших школярів.....</i>	<i>102</i>
Чернецька Олена Георгіївна <i>Формування просторових уявлень молодших школярів у процесі організації навчання в Новій українській школі.....</i>	<i>106</i>
Щербина Вікторія Миколаївна <i>Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтессорі.....</i>	<i>111</i>
Юстенюк Олена Сергіївна <i>Вивчення творчості В.О.Сухомлинського в контексті НУШ на уроках з «Літературного читання» в початковій школі.....</i>	<i>114</i>
Янковська Інна Миколаївна, Латиш Олеся Олегівна <i>Психолого-педагогічні аспекти формування творчих умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....</i>	<i>116</i>
Янковська Інна Миколаївна, Прохоренко Юлія Леонідівна <i>Формування компетентностей молодших школярів у мистецькій освітній галузі.....</i>	<i>121</i>
 3. «Канва» компетентнісного підходу в розвитку дитини дошкільного віку: розмаїття та варіативність	
Горська Олена Олександрівна <i>Монологічна компетенція дошкільників як показник мовленнєвої готовності до навчання в школі.....</i>	<i>125</i>
Діхтієвська Тетяна Олександрівна <i>Співпраця закладу дошкільної освіти та НУШ у національно-патріотичному вихованні дітей.....</i>	<i>129</i>
Дятленко Наталія Михайлівна <i>Компетентнісний підхід: можливості для змін у дошкільлі.....</i>	<i>131</i>
Іваненко Марія Сергіївна, Іваненко Марта Елеонора Сергіївна <i>Вікові особливості музичного розвитку дитини дошкільного віку.....</i>	<i>134</i>
Кіндей Леся Григорівна <i>Елементи ТРВЗ-педагогіки в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.....</i>	<i>137</i>

Ковтун Єлизавета Федорівна <i>Інтегрований підхід у процесі формування медійних та інформаційних навичок дітей дошкільного віку</i>	144
Мартін Аліна Миколаївна <i>Наступність формування природознавчої компетентності між дошкільною і початковою освітою у процесі фенологічних спостережень</i>	149
Нікітіна Олена Олександрівна <i>Розвиток критичного мислення старших дошкільників на заняттях з логіко-математичного розвитку</i>	152
Пазюк Світлана Андріївна <i>Наступність у формуванні екологічної грамотності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: компетентнісний підхід</i>	158
Сабол Діана Михайлівна <i>Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку</i>	160
Смольникова Галина Валентинівна <i>Адаптація дітей раннього віку до дошкільного закладу в умовах пандемії</i>	163
Теряєва Лариса Анатоліївна, Потапко Юлія Віталіївна <i>Формування вокально-хорових навичок у дітей дошкільного віку</i>	167
Шелестова Людмила Володимирівна <i>Картина світу та її формування у дошкільників засобами живопису</i>	170
Шило Юлія Василівна <i>Використання мнемотехніки в роботі з дошкільниками</i>	173
4. Нові можливості творчої самореалізації та самовдосконалення педагога в умовах освітньої реформи	
Байдак Ірина Антонівна <i>Потреба педагога в навчанні протягом кар'єри як безпечний гарант його професійного становлення</i>	177
Врадій Катерина Миколаївна <i>Відкриті освітні ресурси та можливості самовдосконалення професійної підготовки сучасного педагога</i>	180
Врадій Катерина Миколаївна, Зінакова Каріна Олексіївна <i>Реалізація педагогічної спадщини М.Монтессорі в професійній підготовці вихователя закладу дошкільної освіти</i>	182
Гончаренко Алла Миколаївна <i>Самоосвіта педагога як фактор реалізації змісту програми “Я-КИЯНИН”</i>	187
Кифенко Анна Миколаївна, Міщенко Зінаїда Іванівна <i>Робота над ансамблем в навчальному хоровому колективі</i>	189
Котелянець Юлія Сергіївна <i>Організація професійної підготовки майбутнього вихователя до формування творчості дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції мовленнєвої та конструктивної діяльності</i>	191
Лигоміна Тетяна Анатоліївна <i>Формування професійного іміджу практичного психолога закладу освіти як засіб самовдосконалення фахівця</i>	195
Лютко Оксана Михайлівна <i>Оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників ЗДО у контексті інституційного аудиту</i>	197

Матвійчук Оксана Євгенівна <i>Книга і читання – важливий чинник саморозвитку та самовдосконалення педагога</i>	202
Палько Тетяна Василівна <i>Нові професійні ролі і завдання педагога в умовах освітніх змін</i>	204
Поліщук Любов Андріївна <i>Мій досвід проходження державної сертифікації</i>	207
Полякова Олена Василівна <i>Роль вчителя початкових класів у створенні особистісно-орієнтованої моделі освіти в Новій українській школі</i>	209
Санковська Ірина Мечиславівна <i>Роль вчителя НУШ на шляху формування екологічних цінностей</i>	211
 Степа Світлана Михайлівна <i>Формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в новому освітньому середовищі</i>	215
Таран Олена Віталіївна <i>Готовність вихователів закладів дошкільної освіти до формування природодоцільної поведінки дітей дошкільного віку</i>	218
Теряєва Лариса Анатоліївна, Італьяно Моніка <i>Мультимедійні технології – засіб ефективності сучасного уроку мистецтва</i>	221
Черпак Юрій Васильович <i>Форми, методи, прийоми – інструментарій для творчої самореалізації та самовдосконалення вчителя фізичної культури</i>	225
Шишова Інна Олексіївна <i>Розвиток гнучких соціально-психологічних навичок майбутніх логопедів у процесі навчальної діяльності</i>	228
Шопіна Марина Олександрівна <i>Використання можливостей арт-терапії на курсах підвищення педагогічної кваліфікації</i>	232
5. Інклюзивний простір в освітньому процесі: виклики, знахідки, досягнення	
Волошко Тетяна Володимирівна <i>Проблема підготовки вчителів з дошкільного виховання до роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного простору</i>	234
Воротинцева Олена Олександрівна <i>Організація інклюзивного навчання дитини з порушеннями інтелектуального розвитку в ЗЗСО</i>	238
Дорошенко Наталія Леонідівна <i>Використання елементів арт-терапевтичних методик у роботі з дошкільниками, які мають особливі освітні потреби</i>	240
Зудова Людмила Вікторівна <i>Використання квест-технології в умовах інклюзивного ресурсного центру</i>	244
Кириленко Надія Василівна <i>Організація дистанційної форми навчання для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку</i>	248
Кравець Світлана Сергіївна <i>Крок на зустріч дитині: впровадження інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти</i>	250
Линькова Аліна Валентинівна, Фінгерман Орлі <i>Освітній процес дітей з особливими потребами: педагогічний аспект</i>	255

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ АРТ-ТЕРАПІЇ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Шопіна Марина Олександрівна, доцентка кафедри
дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидатка психологічних наук

Анотація. У статті розглянуто особливості розробки та впровадження модуля для слухачів курсів підвищення кваліфікації з використання практичних технік арт-терапії. Описано результати опитування учителів щодо покращення представленого модуля.

Ключові слова: учитель, арт-терапія, курси підвищення кваліфікації.

На курсах підвищення кваліфікації в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка для учителів усіх спеціальностей та вихователів ЗДО з 2017 року було розроблено і впроваджено вибіркового модуля з використанням практичних технік арт-терапії: «Арт-терапія для діагностики і корекції емоційного стану та розвитку творчого потенціалу дітей і дорослих». Головне завдання представленого модулю полягає у тому, щоб надати слухачам більше корисної інформації за короткий час та показати їм практичне впровадження отриманих на курсах знань. Під час проходження модулю, з учителями та вихователями ЗДО розглядаються основні принципи проведення та інтерпретації арт-терапевтичних методик. Зазначається, на що в першу чергу треба звернути увагу в малюнках дітей. Також слухачам пояснюють, що після закінчення виконання кожного етапу методики необхідно поговорити з дитиною про її малюнок, щоб уникнути можливих неправильних висновків про її внутрішній стан. Наприклад, певні елементи, що можуть означати наявність у дитини стану агресії або тривожності, можуть бути присутні на малюнку просто тому, що дитина психологічно не була налаштована на виконання завдання і щось перехопило її увагу, або подивилася, що малює її сусід. Часто буває, що інтерпретатор малюнку просто не розуміє символізм закладений маленьким «художником» у недосконалі, з точки зору дорослої людини, елементи малюнку.

З метою підвищення ефективності запропонованого модулю було проведено дослідження, у якому взяли 840 учителів різних спеціальностей та вихователів ЗДО. Слухачам курсів було запропонували дати відповідь на такі питання.

1. Чи знаєте Ви, що таке арт-терапія?
2. З яких джерел Ви дізналися про терапію мистецтвом?
3. Які напрями арт-терапії Ви знаєте?
4. Які напрямки арт-терапії Ви вже використовували на практиці?
5. З якими техніками і прийомами арт-терапії Ви б хотіли познайомитися на курсах підвищення кваліфікації?

За результатами опитування було отримано такі результати. Більшість слухачів, а саме 96 % знають що таке арт-терапія. На друге запитання всього 8% респондентів зазначили, що дізнались про арт-терапію із професійних курсів; 63 % - почули про неї із Інтернет ресурсів; 26% відмітили, що дізнались про терапію мистецтвом з телевізійної передачі; 3% вказали, що їм важко згадати, де саме вони могли почути про терапію мистецтвом.

Тому ми вважаємо, що дуже важливо саме на курсах підвищення кваліфікації, навчати педагогічних працівників методам і принципам арт-терапевтичних технік, тому що в Інтернет джерелах та телевізійних передачах це питання частіше розглядається в інформаційно-розважальному жанрі. На третє та четверте запитання близько 60% учителів указали, що знають і використовують музикотерапію, казкотерапію, пісочну терапію, тобто основні напрямки арт-терапії. Також більшість слухачів (93%) на п'яте запитання виявили бажання дізнатись нових і незвичайних технік арт-терапії на курсах підвищення кваліфікації та дізнатись більше про можливості казкотерапії і пісочної терапії.

На виконання побажань слухачів наших курсів, у 2020 році було створено два окремі модулі: з вивчення різних арт-терапевтичних методик, та про використання казкотерапії у роботі з дітьми 3-х - 9-ти років. Через введення карантинних обмежень ці модулі було перенесено на дистанційну платформу.

У новому дистанційному модулі, що характеризує загальні принципи і техніки арт-терапії, описуються переваги використання даного методу з дошкільниками, а також надаються загальні рекомендації щодо його використання. Модуль включає три тематичних заняття. У межах першої теми слухачам курсів представлено п'ять універсальних арт-терапевтичних вправ, які можна опрацювати з дітьми у будь-яких життєвих ситуаціях. Друга тема містить практичний матеріал, який корисно буде застосувати, якщо у групі є дитина, яка має посттравматичний стресовий розлад після розлучення батьків. Остання вправа надає можливість отримати уявлення про стан стосунків у сім'ї, що формує психологічну атмосферу для дитини, а ігрова форма дозволяє встановити контакт з дитиною, визначити її емоційний стан та ставлення до кожного з батьків без зайвого емоційного навантаження. У третій темі демонструється багатоманітність арт-терапевтичних прийомів у роботі з дошкільниками. Досить часто, коли ми говоримо із слухачами про техніки арт-терапії, вони уявлять собі лише малюнкові методики. Але палітра арт-терапевтичних методів набагато ширша. Тож, у межах третьої теми модуля слухачі знайомляться з такими техніками як краплетерапія, ниткографія, монотипія, а також кляксографія.

Відгуки, що залишили слухачі даного курсу, показали підвищений інтерес до вправ, які орієнтовані на роботу з дітьми з посттравматичним стресовим розладом. Як зазначили самі слухачі модулю, найчастіше цей розлад спостерігається на тлі розлучення батьків. Також, автором модулю було отримано кілька приватних запитань з приводу роботи з дітьми, в яких помер один з батьків. З кожним слухачем, хто мав особисті запитання, було проведено індивідуальну асинхронну on-line консультацію і надіслано додаткові методики, що призначені для роботи з дітьми, які опинились у специфічних несприятливих психологічних умовах.

Також на дистанційній платформі було розміщено модуль «Казкотерапія у роботі з дітьми 3-х - 9-ти років». У модулі розглядаються загальні принципи опрацювання терапевтичних казок. Також, цікавим для слухачів виявився алгоритм створення казки для самостійного опрацювання та рекомендації для створення терапевтичної казки разом із дитиною. Крім того, у модулі наведено приклади написання казки з використанням прийому персоніфікації проблеми; описані засоби трансформування сюжету казки. Також у модулі представлено 12 готових терапевтичних казок на будь-які випадки для опрацювання з дітьми 3-9 років. Матеріал орієнтовано на вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів.

У процесі зворотного зв'язку за представленим дистанційним модулем, найбільшою популярністю користуються готові терапевтичні казки, вчителі і вихователі ЗДО також надсилали свої авторські казки, тому у модулі у найближчий час з'явиться розділ, де будуть розміщені кращі матеріали слухачів курсів.

Зараз за бажанням учителів та вихователів закладів дошкільної освіти для розміщення на дистанційній платформі готується новий модуль із використанням технік пісочної терапії. У модулі планується надати слухачам готові розвивальні методики для роботи із дітьми та узагальнити досвід використання піскової терапії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шопіна М.О. Арт-терапія для діагностики і корекції емоційного стану педагогів дошкільних закладів та школи в системі післядипломної освіти – Зб. центру наук. публікацій «Велес» за мат. Міжнар. наук.-практ. конф. 2 частина «Наука і сучасність: виклики глобалізації», м. Київ: зб. статей (рівень стандарту, академічний рівень). К.: Центр наукових публікацій, 2017. С. 41-44.
2. Шопіна М.О. Використання технік арт-терапії з учителями початкових класів на літніх курсах підвищення кваліфікації – Зб. центру наук. публікацій «Велес» за мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. 2 частина: «Наука як рушійна антикризова сила», м. Київ: зб. статей (рівень стандарту, академічний рівень). – К.: Центр наукових публікацій, 2017. С. 74-79.

5. Інклюзивний простір в освітньому процесі: виклики, знахідки, досягнення

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ З ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОСТОРУ

Волошко Тетяна Володимирівна,
завідувачка педагогічним відділенням відокремленого структурного підрозділу
"Економіко-правничий фаховий коледж Запорізького національного університету",
аспірантка

***Анотація.** Розглянуто роль сім'ї у формування особистості дитини. Аналізуються особливості підготовки майбутніх вчителів з дошкільного виховання до роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Розкриваються професійні функції педагога.*

Ключові слова: сім'я, виховання, інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, батьки, підготовка фахівців з дошкільного виховання

Сьогодні різко зростає роль сім'ї як соціального інституту у формуванні особистості, виявленні та розвитку здібностей дитини, підготовці її до самостійного життя.

Сучасна сім'я має стати головною ланкою у вихованні дитини: забезпечити їй належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку. І це закономірно, адже побудувати повноцінний освітній простір без активної участі й підтримки сім'ї неможливо. Разом з тим, сучасна сім'я і сама потребує як матеріальної, так і педагогічної та культурологічної допомоги. Її надають